

آسیب شناسی سیاستگذاری در حوزه «بازگشت ارز صادراتی» از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ و ارائه راهکار

سیدمحمدرضا موسوی^۱

احسان قمری^۲

چکیده

مدیریت منابع و مصارف ارزی یکی از مهمترین وظایف سیاستگذاران اقتصادی کشور از جمله بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت است. در هنگام وقوع بحران های ارزی، سیاستگذاران اقتصادی کشور اقدام به اتخاذ تصمیماتی به منظور جلوگیری از نوسانات ارزی و مدیریت منابع و مصارف ارزی می نمایند. یکی از این سیاست ها، الزام صادرکنندگان به بازگشت ارزهای صادراتی است.

بحران ارزی ۱۳۹۶ که منجر به ایجاد نوسانات در بازار ارز و افزایش نرخ ارز شد، منجر به اتخاذ سیاست هایی از جمله الزام صادرکنندگان به پیمان سپاری ارزی و بازگشت ارز حاصل از صادرات در فروردین ماه ۱۳۹۷ بود. از آن تاریخ تا به امروز، مصوبات گوناگونی در این باره از سوی مراجع قانونی مختلف صادر و ابلاغ شده و ابعاد مختلف پیمان سپاری ارزی از جمله مهلت زمان بازگشت، سازوکار بازگشت و میزان بازگشت ارزهای صادراتی و تخصیص آن به واردکنندگان کالاهای مختلف در مصوبات مذکور دچار تغییرات و نوسانات مختلفی شد.

در این میان، چالش های گوناگونی بر سر راه پیمان سپاری ارزی ایجاد شد که مهمترین آنها چالش های مربوط به سامانه نیما به عنوان مهمترین سازوکار عرضه ارزهای صادراتی و تأمین ارز مورد نیاز واردات بود. وجود اختلال قیمتی در سامانه نیما به دلیل تجمع صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی با سایر صادرکنندگان کالاهای غیر نفتی، هزینه بالای مبادله به دلیل کارمزد های زیاد برخی از صرافی ها در سامانه نیما و مشکلات صادرکنندگان خرد در عرضه ارز در سامانه

^۱ کارشناسی ارشد معارف اسلامی و اقتصاد، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران، ایران.

^۲ دکتری علوم اقتصادی، استادیار دانشگاه رجا، قزوین، ایران.

نیما به دلیل عرضه زیاد صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی از جمله مهمترین چالش های موجود در سامانه نیما بود. در کنار این چالش ها، اصرار بانک مرکزی به عرضه ارز صادراتی در بازار نیما موجب تشدید مشکلات مذکور و غفلت از سایر روش های ایفای تعهد ارزی شد.

در این پژوهش با استفاده از روش پژوهش اسنادی و مطالعه کتابخانه ای و با رویکرد تحلیلی-توصیفی به بررسی مهمترین چالش های پیمان سپاری ارزی در ایران در سال های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ و ارائه راهکار پرداخته شده است. بر اساس نتایج این پژوهش، تقویت روش واردات در مقابل صادرات خود و دیگران برای صادرکنندگان غیر نفتی - غیر از صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی - با لحاظ تراز بودن ارزآوری گروه های کالاهای صادراتی و ارزیابی گروه های کالاهای وارداتی و تداوم عرضه ارز صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی برای مابقی واردکنندگان در بازار نیما به سیاستگذاران اقتصادی کشور پیشنهاد می گردد.

کلمات کلیدی: پیمان سپاری ارزی، مبادلات ارزی، خروج سرمایه، بحران ارزی